

Terugkeer van de Raaf?

In en rondom de Waterleidingduinen

Afgelopen winter werden in en rondom de AWD regelmatig Raven waargenomen. Is de soort terug van weggeweest?

Een RAAF in Wassenaar. Foto Vincent van der Spek

In Noordwijkerhout (ZH), vlakbij de Amsterdamse Waterleidingduinen (AWD), zag Peter Spierenburg in december 2013 twee Raven (*Corvus corax*). Eind februari en begin maart van dit jaar volgden enkele waarnemingen van één en soms twee exemplaren, vooral in de bosrijke noord-oosthoek van de AWD (Waarneming.nl), onder anderen door Waternet-boswachter Henk Luijten. Het gehele voorjaar kwamen er waarnemingen uit heel Zuid-Kennemerland. Ook ten noorden van het Noordzeekanaal werden in deze periode regelmatig Raven gemeld.

Ruim 100 jaar geleden

In Zuid-Holland waren in 2012 en 2013 op een landgoed bij Wassenaar de eerste broedgevallen van (wilde) Raven in Zuid-Holland sinds 1904 (Remeeus & van der Spek, 2012). In 1979 was bij Noordwijkerhout ook een broedgeval, maar dit betroffen jonge vogels die in gevangenschap waren grootgebracht en die in het kader van een (uiteindelijk mislukte) herintroductie van de Raaf in de Amsterdamse Waterleidingduinen waren losgelaten. Zowel in 2012 als in 2013 brachten de Wassenaarse Raven twee jongen groot op circa 25 km van

de plekken in de AWD, waar de vogels nu zijn gezien. In 2014 is het Wassenaaarse paar nog altijd aanwezig. Dit jaar hebben ze liefst vier jongen (mededeling Adri Remeeus). Zouden de recent hier waargenomen vogels (deels) nakomelingen van dit paar zijn? Anderzijds broeden er ook paren in het Gooi, op circa 40 km afstand van onze duinstreek. Naar de werkelijke herkomst is het dus gissen.

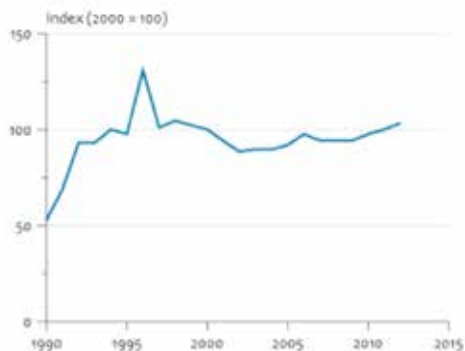
Uitgestorven

In de 19e eeuw was de Raaf nog vrij algemeen op zandgronden in het midden en oosten van het land, maar het laatste broedgeval in Nederland van de oorspronkelijke populatie was in 1928. Felle bejaging was de oorzaak van het uitsterven (Bijlsma et al. 2001). Na een mislukking in 1936 is in 1966 op de Veluwe een tweede herintroductiepoging gedaan die, na een langzame start, succes had (afbeelding 1). Vanaf 1982 nam het broedbestand structureel toe. Aan het eind van de jaren negentig lag het aantal paren op de Veluwe op 80 en broedden op de Utrechtse Heuvelrug vijf tot tien en in Salland drie tot vier paren. Rond die tijd werden ook de eerste broedgevallen elders vastgesteld, onder meer in Flevoland (vanaf 1996) en de Achterhoek (vanaf 1999) (Bijlsma et al. 2001). In 2003 werd het eerste broedgeval gevonden in Drenthe (Bijlsma, 2003), in 2006 in Het Gooi (NH) (van Horssen 2007), vanaf 2011 in Friesland (Boele 2011) en vanaf 2012 in Noord-Brabant (Hustings et al. 2012). Momenteel lijkt de stand op de Veluwe, de Utrechtse Heuvelrug (van Kleunen & Ottens 2010) en Salland stabiel en groeit de populatie dus vooral langs de randen van het verspreidingsgebied.

Actieradius

De actieradius van Raven, zeker in een gebied waar ze het rijk alleen hebben, is

Herintroductie raaf

Bron: NEM (SOVON, CBS). CBS/sect1
www.cbs.nl/nl/06212

AFBEELDING 1. Landelijke aantalsontwikkeling van de ravenpopulatie sinds 1990 (Sovon/CBS).

groot. Aan het Wassenaaarse broedgeval gingen ook veel waarnemingen in de regio vooraf, zowel in de duinen, op de landgoederen als in omringende polders. De omgeving van de AWD lijkt in veel opzichten op die van Wassenaar: kalkrijke duinen, landgoederen en landbouwgronden. Of er sprake is van een permanente vestiging in deze regio moet natuurlijk nog blijken, maar de randvoorwaarden lijken in elk geval aanwezig.

Witte Raaf

Raven spreken aan. In Zuid-Holland zorgde de grootste zangvogel van Europa voor heel wat commotie onder natuurliefhebbers en in Zuid-Kennemerland is dat niet veel anders. De Raaf is onderwerp van vele oude mythen en sagen en deze enigmatische vogel komt ook terug in verhalen van hedendaagse geloofsovertuigingen (zie kader). Hopelijk doen ze ook in onze omgeving nog lang stof opwaaien. Een Raaf wordt in de mythen en sagen vaak als bringer van ongeluk gezien, maar aan een witte

Mythen en sagen

De Raaf staat symbool voor de zondaar, als tegenstelling van de witte duif. Het is een symbool voor de duivel, de onvoorzichtigheid, voor droefenis en diefstal ('stelen als de Raven'). Zo stonden ze voor de Egyptenaren, Joden en christenen voor het kwaad. Joden beschouwden ze als onrein, christenen zagen de aaseter als bringer van onheil die, omdat ze ogen uitpikken, symbool stond voor verblinding. De eerste vogel die Noach vrij liet vanaf de ark was natuurlijk een Raaf, mogelijk om de wat macabere reden dat een Raaf wel op zoek zou gaan naar rottende lijken. Positiever is dat de heilige Benedictus van Nursia vaak wordt afgebeeld met een Raaf met een stuk brood in de bek. Benedictus leefde lange tijd als kluizenaar in een spelonk. Volgens de legende haalde een Raaf vergiftigd brood, dat voor hem bestemd was, bij hem weg. Dit brood wilden monniken hem laten eten, omdat hij weigerde terug te komen naar hun klooster om hun hoofd te worden. De Germaanse oppergod Wodan werd door twee Raven op de hoogte gehouden van wat er zich in de wereld afspeelde. Ook Kelten dichtten de vogels positieve eigenschappen toe, zoals vruchtbaarheid. Ook was het een symbool voor overwinning. De Grieken en Romeinen zagen ze als teken voor een lang leven. Duidelijk is in elk geval dat ze, positief of negatief, reacties oproepen. Inmiddels weten we dat Raven tot de meest intelligente vogels op aarde behoren.

Raaf wordt juist een positieve betekenis toegekend. Zeldzame kleurmutaties zorgen voor geheel of gedeeltelijk witte vogels. Ze zijn daarmee het symbool voor iets bijzonders, iets unieks. De Raven in onze omgeving zijn daarmee spreekwoordelijke witte Raven - maar dan gewoon geheel zwart.

Literatuur

- Bijlsma, R G (2003). Na 80 jaar afwezigheid broedt de Raaf *Corvus corax* weer in Drenthe. *Drentse Vogels* 17: 51-69.
- Bijlsma R.G., F. Hustings & C.J. Camphuysen. 2001. Algemene en schaarse vogels van Nederland (Avifauna van Nederland deel 2). GMB Uitgeverij/KNNV uitgeverij, Haarlem/ Utrecht.
- Boele A. 2011. Broedvogels in 2011. *SOVON-Nieuws* 24(4): 5-6.
- Hustings, FJ, A. Boele & A.J. van Dijk

2012. Impressies broedseizoen 2012. *Sovon-Nieuws* 25:14.

- Remeus A & V van der Spek (2013). Broedgeval van Raaf in Zuid-Holland in 2012. *Limosa* 86 (1): 16-19

■ *Vincent van der Spek & Luc Geelen*

Vincent van der Spek en Luc Geelen werken bij Waternet. Vincent is adviseur natuurbeheer en recreatie, Luc is beleidsadviseur natuurbeheer. Een eerdere versie van dit artikel verscheen in *Natuuronderzoek AWD*, de natuurnieuwsbrief van de Amsterdamse Waterleidingduinen.